

at Forhandlingen fortsættedes, uagtet Ministeren ikke er tilstede, og da jeg tør antage efter Ministerens Udtalelse igaar, at der heller ikke for hans Vedkommende vilde være nogen Betænkelighed derved, skal jeg paabegynde den første Sag, som er:

Fortføttelse af eneſte Behandling af Indstillinger fra Udvalget for Andragender.

Berg: De Andragender, som have givet Anledning til den Indstilling fra Udvalget, der forhandles, forekomme mig, ligesom det ogsaa blev antydet saavel af den ærede Ordfører som af Andre, at gaa i Retning af at ville gjøre den Del af vore Medborgere, som maa ernære sig som Lyende, til en Slags underordnet Raste i vort ellers saa fri Samsund. Det har glædet mig at høre af Forhandlingerne igaar, hvad jeg forøvrigt kunde være overtydet om, at den Tankgang har fundet en saa fylldig og kraftig Indsigelse fra dette Things Side. Medens en æret Taler havde Ordet igaar, faldt jeg ind med en enkelt Bemærkning, den nemlig: Ja, væk med det Hele! nemlig med hele Lyendeloven. Det gav Anledning for den ærede Taler til nærmere at tørse sig over dette foreløbige Udbrud fra min Side. Der ligger imidlertid en hel Betragtning til Grund derfor, og det er da den, at jeg ikke kan skjønne, at der er nogen Grund til at stille den fattige Karl eller Pige, der maa tjene deres Brød ved legemligt Arbejde, under andre Retningsbetingelser her i vort Samsund end andre unge Menneſker, der enten Intet bestille eller erhverve deres Brød paa anden Maade, hvad enten det angaar andre Bestemmelser i Lyendeloven eller ogsaa angaar Forpligtelsen til at føre Studmaalsbog. Jeg vil gerne indrømme med andre, at der er kommet paa forskellige Steder Noget ind i dette Forhold mellem Husbond og Lyende, som det var ønskeligt at se fjernet; men jeg er ligesaa uenig, som andre Talere have været i den Betragtning, der ogsaa har fundet en enkelt Talsmand her, at dette Noget, man skulde ønske fjernet, kunde føres bort ved forandrede Lovbestemmelser, og da navnlig Lovbestemmelser, der gik i den Retning, som vedkommende Landbrugsselskaber have ønsket. Jeg tror, at vi maa stille paa, fra den ene Side ved Hjemmets, ved Skolens og ved Kirkens forenede Indflydelse at faae Ungdommen opdraget saaledes, at den, hvad enten den, naar den bliver ældre, skal være Lyende eller skal være Husbond, kan gaa ind under det gamle Ord: Et Løfte er en Gjæld, saa at dette opfyldes i en noget videre og i en noget omhyggeligere og i en noget inderligere forstaaet Opfattelse, end nu paa forskellige Steder er Tilfældet. Det, der har saaret mig i Lyendes forholdet, er den Lethed, hvormed en stor Del af Lyendeklassen har kunnet krænte dette gamle, efter min Formening hellige Ord, og dette ligger

efter min Opfattelse i en Mangel paa Opdragelse og paa Vedkommendes egen Karakteres Forstaaelse af dette Ords Forpligtelse. Men at ville paa Grund deraf til den ene Side binde haardere, end vi nu have bundet, og paa den anden Side ensidig oprette særegne betryggende Bestemmelser, turde dog vist være forhaftet, i alt Fald inden man ved en Betragtning af Forholdene kommer til en Overveelse af baade, hvor Skylden ligger til saadanne Forhold, og hvilke de væsentligste Midler maa være til Opnaaelsen af Forandringer, og da er det min Overbevisning, at Skylden kan ikke siges alene at ligge hos disse enkelte Indvidder, hvis Forhold man saaledes kan paapege som paaflageligt, men at det ligger ogsaa og væsentligst i den Maade, hvorpaa Samsundet har væretaget sin Pligt med Hensyn til at fylde — for at bruge et ofte brugt Udtryk — den Del af vort Samsund med et sundt og godt Livsindhold. Hvad har man gjort i de forløbne Aar for en fyldigere, inderligere og mere for Livets rette Forstaaelse frugtbringende Uddannelse for den fattige Klasse? Man har altfor ensidig efter min Opfattelse set paa at fremme andre Sider af Oplysnings- og Opdragelsesværket end netop den mere almindelige. Men naar man er kommen til Erkjendelse af, at dette vilde være Veien til Forbedring fra den ene Side, forekommer det mig, at man let kunde derved gaa ind under den almindelige Betragtning, at den unge Mand, der endnu ikke har naaet en saft Selvbestemmelsesalder, kan disponere over sin Tid og Kræfter i Forening med sin Kurator eller Formynder, og den ældre, der er naaet til denne Alder, kan disponere derover efter egen Selvbestemmelse, og at Dispositionen kunde udtrykkes for disse Statsborgeres Vedkommende paa samme Maade efter samme Retningsbestemmelse, som Andre, der ikke kaldes direkte Lyende, saa at det er dem tilladt frit at disponere over deres Tid og deres Kræfter. Vil dette være saa, ser jeg ikke, af hvad Grund vi skulde behøve at opretholde endlige revidere en selvstændig Lyendelovgivning. Selvsjælgelig kunne disse Kontrakter jo særdeles godt være f. Ex. ligesom Kontrakter om Forhyring af Skibsmandskab eller Sligt, gjengivne i Formularer, der kunde optage alle ønskelige Bestemmelser mellem de vedkommende Parter ogsaa om Tiden for Indgaelsen. Jeg tror, som sagt, at i ethvert Fald er det kun visse Bestemmelser i Lyendeloven, der efter denne Betragtning blive i og for sig nødvendige at bevare i en særlig Lov; men der bliver gennem denne Fremgangsmaade en Anerkjendelse fra Statens Side af, at man ikke kender Forskel paa, om en Pige har Overgarns- eller Silkehole paa, eller om en Herre gaar med Træsko eller med Livsko. Med Hensyn til Nødvendigheden af Studmaalsbøger da er jeg for, at enten maa Forbringeren om denne Vandrebog fuldstændig hæves, eller det maa gøres til Pligt for Alle enten i en vis Alder eller